

JUSTICE
JUSTITIE

SÉCURITÉ
VEILIGHEID

JUNI 2020 | #16 |

TERUG NAAR DE GEVANGENIS? DE HERROEPINGS- PROCEDURES VOOR DE STRAFUITVOERINGS- RECHTBANKEN

*Lars BREULS, Lana De PELECIJN, Veerle SCHEIRS & Kristel BEYENS**

*Dit onderzoek kwam tot stand in het kader van het FWO-onderzoeksproject 'Back-end sentencing'. Exploring decision-making processes and practices of recall to prison' (Nr. G0B7214N). Kristel Beyens is promotor van het onderzoek, Lars Breuls, Lana De Pelecijn en Veerle Scheirs waren als onderzoekers betrokken bij de uitvoering van het onderzoek en in die periode verbonden aan de onderzoeksgroep Crime & Society (CRiS) van de vakgroep Criminologie aan de Vrije Universiteit Brussel.

HERROEPING

STRAFUITVOERINGS- RECHTBANK

VOORWAARDELIJKE INVRIJHEIDSTELLING

TERUG NAAR DE GEVANGENIS? DE HERROEPINGSPROCEDURES VOOR DE STRAFUITVOERINGSRECHTBANKEN

Wanneer gedetineerden in België vervroegd met voorwaarden de gevangenis mogen verlaten, moeten zij zich gedurende een proeftijd aan deze voorwaarden houden. Bij niet-naleving ervan beslist de strafuitvoeringsrechtbank wat er moet gebeuren. Bij herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling wordt de betrokkene terug opgesloten in de gevangenis. De strafuitvoeringsrechtbank is echter niet verplicht om tot herroeping over te gaan. In dit artikel bestuderen we deze beslissingspraktijken van de Belgische strafuitvoeringsrechtbanken. We zullen aantonen dat strafuitvoeringsrechtbanken verschillende aspecten afwegen: 1) de ernst van de schending van de voorwaarden, 2) het reeds doorlopen en geplande re-integratietraject door de veroordeelde, 3) diens houding, en 4) diens medewerking met de justitieassistent. Strafwitvoeringsrechtbanken beschouwen een herroepingsprocedure als een onderdeel van het re-integratietraject van een veroordeelde, dat ze trachten te ondersteunen, al beschikken ze over weinig handvaten om dit te doen. Herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling is een beslissing die in de meeste gevallen pas valt wanneer andere mogelijkheden niet meer aan de orde zijn.

Lars BREULS is aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) en verbonden aan de onderzoeksgroep Crime & Society, vakgroep Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel. Hij rondt een doctoraat over vreemdelingendetentie in België en Nederland af.

Lana De PELECIJN is aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) en was tijdens het onderzoek verbonden aan de onderzoeksgroep Crime & Society, vakgroep Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel.

Veerle SCHEIRS is doctor in de criminologie en was tijdens het onderzoek verbonden aan de onderzoeksgroep Crime & Society, vakgroep Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel.

Kristel BEYENS is gewoon hoogleraar penologie en voorzitter van de onderzoeksgroep Crime & Society en van de vakgroep Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel. Haar onderzoek focust op bestrafing in de gevangenis en de gemeenschap (o.a. elektronisch toezicht), penale beslissingsprocessen en de relatie tussen technologie en bestrafing.

INLEIDING

Casus

John (fictieve naam) zit een gevangenisstraf van vier jaar uit omwille van twee veroordelingen voor diefstal met geweld. Nadat hij ongeveer de helft van zijn straf heeft uitgezeten, kent de strafuitvoeringsrechtbank hem een voorwaardelijke invrijheidstelling toe. Hieraan zijn elf voorwaarden verbonden, waaronder de verplichtingen om regelmatig en ingeschreven te werken, een aangepaste begeleiding voor zijn persoonlijkheids- en drugproblematiek te volgen, de burgerlijke partijen verder af te betalen alsook de verboden om drugs te gebruiken en contact te hebben met medeveroordeelden. Aanvankelijk bericht de justitieassistent die John opvolgt positief over het verloop van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Na een jaar slaat de toon in de verslaggeving van de justitieassistent echter om: John wordt verdacht van een inbraak en zijn arbeidscontract loopt ten einde. De daaropvolgende zoektocht naar werk verloopt allerminst vlot en er worden geen bewijzen van sollicitaties binnengebracht. Bovendien legt John een positieve urinetest af. Als reactie op dit verslag start het openbaar ministerie een herroepingsprocedure op. John moet voor de strafuitvoeringsrechtbank verschijnen en verklaart dat hij de adviezen van de justitieassistent ter harte heeft genomen en weer volop werk aan het zoeken is. Hij legt een bewijsstuk voor waaruit blijkt dat hij als vrijwilliger aan de slag kan bij een sociaal tewerkstellingsproject. De strafuitvoeringsrechtbank raadt hem aan om verder te blijven zoeken naar een bezoldigde tewerkstelling, maar wil hem, gezien de positieve aspecten in de reclassering (o.a. zoektocht naar werk, het volgen van collectieve schuldbemiddeling en het frequent afbetalen van de burgerlijke partijen), nog een kans geven. De voorwaardelijke invrijheidstelling wordt niet herroepen.

In de periode na de zitting brengt John aanvankelijk bewijzen bij de justitieassistent binnen van zijn zoektocht naar werk. Hieruit blijkt dat hij zicht heeft op een arbeidscontract. Een maand later wordt er echter een proces-verbaal door de politie opgemaakt waaruit blijkt dat John onder invloed van drugs een wagen bestuurde. Ook rapporteert de justitieassistent dat de nieuwe tewerkstelling nog steeds niet van start is gegaan. Opnieuw maakt het openbaar ministerie de zaak aanhangig bij de strafuitvoeringsrechtbank. Vermits John de opgelegde voorwaarden inzake de tewerkstelling en het drugverbod niet naleeft en bovendien een gevaar betekent voor de fysieke integriteit van derden door onder invloed een wagen te besturen, gaat de strafuitvoeringsrechtbank ditmaal over tot de herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling. John wordt opnieuw opgesloten in de gevangenis, maar mag op korte termijn een nieuw verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling indienen. De strafuitvoeringsrechtbank stelt in haar vonnis echter expliciet dat hij best een concreet plan van aanpak voor zijn drugproblematiek uitwerkt alvorens een nieuwe aanvraag in te dienen.

Deze reële, geanonimiseerde casus van een herroepingsdossier illustreert de wijze waarop de strafuitvoeringsrechtbank omgaat met het overtreden van de voorwaarden tijdens een voorwaardelijke invrijheidstelling. In dit artikel worden de beslissingsprocessen van de Belgische strafuitvoeringsrechtbanken in herroepingsprocedures onderzocht. Na een kort overzicht van enkele internationale tendensen op het vlak van herroeping, wordt de Belgische situatie onder de loep genomen. Eerst wordt het Belgische wettelijke kader dat de herroepingsprocedures regelt besproken, om vervolgens op basis van dossieranalyses dieper in te gaan op de verschillende elementen die door de strafuitvoeringsrechtbanken worden afgewogen bij het al dan niet herroepen van een strafuitvoeringsmodaliteit. Deze bevindingen worden gekoppeld aan de visie op het werken aan re-integratie in de strafuitvoering.

DE HERROEPINGSPROCEDURE

Wanneer gedetineerden vervroegd met voorwaarden de gevangenis mogen verlaten, is er in principe een proefperiode waarbinnen niet-naleving van deze voorwaarden tot heropsluiting in de gevangenis kan leiden. De invrijheidstelling wordt dan herroepen. Voornamelijk in Angelsaksische landen werd er vastgesteld dat er een sterke toename is van het aantal personen dat na een herroeping terug in de gevangenis wordt opgesloten (Steen et al., 2012; Padfield, 2012; Fitzalan Howard, 2019). In Engeland en Wales betroffen het in 2017 21.900 personen. Verklaringen voor de stijging van het aantal herroepingen in deze landen moeten voornamelijk gezocht worden in veranderingen in de opvolging(sprocedures) van invrijheidstellingen. Er is sprake van langere proefperiodes waarbinnen voorwaarden moeten worden nageleefd (Fitzalan Howard, 2019). Ook wordt er gewezen op een verhoogde gevoeligheid voor het overtreden van voorwaarden bij de actoren betrokken in de opvolging ervan (Reitz, 2004; Weaver et al., 2012). Daarbij komt bovendien dat de discretionaire macht van beslissingsnemers afgenomen is, aangezien het wettelijke kader hen verplicht om in een toenemend aantal gevallen (quasi-)automatisch tot herroeping over te gaan (Robinson, McNeill & Maruna, 2013).

Deze bevindingen kunnen niet zomaar naar België vertaald worden. Niet alleen blijft het aantal herroepingen in België het afgelopen decennium relatief stabiel (Breuls & Scheirs, 2017), ook wordt in beleidsdocumenten het belang van vertrouwen in het professionalisme van beslissingsnemers benadrukt (Bauwens, Robert & Snacken, 2012). Niettegenstaande er ook manageriële tendensen in België bestaan, behouden actoren in de opvolgingsprocedures dus grotendeels hun beslissingsruimte. In dit artikel zullen we nagaan hoe strafuitvoeringsrechtbanken als finale beslissingsnemers in herroepingsprocedures van personen met een gevangenisstraf van meer dan drie jaar deze beslissingsruimte invullen.

Het Belgische wetgevende kader voorziet dat gedetineerden veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan drie jaar, na het uitzitten van een wettelijk bepaald gedeelte van deze straf, in aanmerking komen voor strafuitvoeringsmodaliteiten. Deze strafuitvoeringsmodaliteiten betreffen (voor personen met verblijfsrecht in België): a) beperkte detentie (BD), waarbij de veroordeelde maximum zestien uur per dag de gevangenis mag verlaten om professionele, opleidings- of familiale belangen te behartigen (art. 21 Wet Externe Rechtspositie¹); b) elektronisch toezicht (ET), waarbij de veroordeelde de resterende straf buiten de gevangenis ondergaat en de naleving ervan met elektronische middelen ('een enkelband') wordt gecontroleerd (art. 22 Wet Externe Rechtspositie); of c) voorwaardelijke invrijheidstelling (VI), waarbij de veroordeelde in vrijheid wordt gesteld, maar gedurende een bepaalde proeftijd een aantal voorwaarden moet naleven (art. 24 Wet Externe Rechtspositie). Strafwetvoeringsrechtbanken beslissen over de toekenning van deze strafuitvoeringsmodaliteiten aan gedetineerden veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan drie jaar (voor meer inzicht in deze beslissingspraktijken, zie Scheirs, 2014).

Bij de toekenning ervan worden aan een strafuitvoeringsmodaliteit een aantal algemene voorwaarden verbonden: geen strafbare feiten plegen; gevolg geven aan de oproepingen van het openbaar ministerie en de justitieassistent die de begeleiding opneemt; en (behalve voor beperkte detentie) een vast adres hebben en adreswijzigingen doorgeven aan het openbaar ministerie en de justitieassistent (art. 55 Wet Externe Rechtspositie). Daarnaast kan de strafuitvoeringsrechtbank bijkomende geïndividualiseerde, bijzondere voorwaarden opleggen (art. 56 Wet Externe Rechtspositie). Het betreffen enerzijds 'verplichtende voorwaarden' die veeleer tot doel hebben de veroordeelde te ondersteunen in het realiseren van de sociale reclassering en anderzijds 'verbodsvoorwaarden' die veeleer gericht zijn op de beheersing van potentiële risicofactoren (Scheirs, 2014).

Verschillende actoren zijn betrokken bij de opvolging van de naleving van deze voorwaarden: de justitieassistent, de politie, de gevangenisadministratie en -directie (in geval van beperkte detentie), de centra voor elektronisch toezicht (in geval van elektronisch toezicht) en het openbaar ministerie. Het openbaar ministerie kan, op basis van de verslaggeving van deze andere actoren, een procedure tot herroeping opstarten in volgende gevallen (art. 64 Wet Externe Rechtspositie):

- 1.** Wanneer bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing wordt vastgesteld dat de veroordeelde tijdens de proeftermijn een wanbedrijf of een misdad heeft gepleegd;
- 2.** Wanneer de veroordeelde een ernstig gevaar vormt voor de fysieke

¹ Voluit: wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006, 30.455.

of psychische integriteit van derden;

- 3.** Wanneer de opgelegde bijzondere voorwaarden niet worden nageleefd;
- 4.** Wanneer de veroordeelde geen gevolg geeft aan de oproepingen van de strafuitvoeringsrechtbank, van het openbaar ministerie of, in voorkomend geval, van de justitieassistent;
- 5.** Wanneer de veroordeelde een adreswijziging niet doorgeeft aan het openbaar ministerie en, in voorkomend geval, de justitieassistent die met de begeleiding is belast;
- 6.** Wanneer de veroordeelde het programma van de concrete invulling van de beperkte detentie of het elektronisch toezicht niet naleeft;
- 7.** Wanneer de veroordeelde zich niet meer in de tijdsvoorwaarden voor de toegekende strafuitvoeringsmodaliteit bevindt.

In de praktijk zijn een schending van de bijzondere voorwaarden of het betekenen van een ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden de meest voorkomende redenen voor het openbaar ministerie om de zaak aanhangig te maken bij de strafuitvoeringsrechtbank (Breuls & Scheirs, 2017).² Het is vervolgens de strafuitvoeringsrechtbank die beslist om de strafuitvoeringsmodaliteit te herroepen, te herzien (bijkomende of verstrengde voorwaarden op te leggen of, sinds 2016,³ een andere strafuitvoeringsmodaliteit toe te kennen), of niet te herroepen. Deze beslissing wordt genomen na een tegensprekelijk debat op zitting, waarbij het openbaar ministerie en de veroordeelde (en diens advocaat) hun standpunten uiteen kunnen zetten (art. 67-68 Wet Externe Rechtspositie).

De vaststelling dat aan een van de wettelijk bepaalde redenen voor herroeping voldaan is, leidt dus niet automatisch tot een herroeping. Herziening of niet-herroeping zijn mogelijk indien de strafuitvoeringsrechtbank van oordeel is dat de herroeping niet noodzakelijk is in het belang van de maatschappij, het slachtoffer of van de sociale re-integratie van de veroordeelde (art. 67 Wet Externe Rechtspositie). Indien wel tot herroeping wordt overgegaan, wordt de veroordeelde terug opgesloten in de gevangenis. Ingeval van herroeping van beperkte detentie of elektronisch toezicht wordt de tijd doorgebracht onder deze strafuitvoeringsmodaliteiten als onderdeel

2 Dit impliceert niet noodzakelijk dat er in deze gevallen geen nieuwe strafrechtelijke feiten werden gepleegd. In de praktijk is er echter regelmatig nog geen veroordeling in kracht van gewijsde op het moment dat de strafuitvoeringsrechtbank een beslissing over de herroeping moet nemen: het onderzoek is vaak nog lopende. Wanneer andere bijzondere voorwaarden geschonden werden (bv. geen contact hebben met medeveroordeelden) kan er toch tot aanhangigmaking door het openbaar ministerie en tot herroeping door de strafuitvoeringsrechtbank worden overgegaan wegens een schending van de bijzondere voorwaarden (zie Breuls & Scheirs, 2017).

3 Art. 168 wet 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 19 februari 2016, 13.130.

van de straf en dus als straftijd beschouwd, en bijgevolg van het strafrestant afgetrokken. Ingeval van herroeping van voorwaardelijke invrijheidstelling gaat de strafuitvoeringsrechtbank na welke periode van de voorwaardelijke invrijheidstelling goed verliep om op basis hiervan te bepalen welk gedeelte van het aanvankelijke strafrestant de veroordeelde nog moet ondergaan in de gevangenis (zie Breuls, Scheirs & Beyens, 2017).⁴ Ook na een herroeping kan een veroordeelde nieuwe strafuitvoeringsmodaliteiten aanvragen, na het doorlopen van een door de strafuitvoeringsrechtbank bepaalde wachtermijn, gaande van onmiddellijk tot achttien maanden (art. 68 Wet Externe Rechtspositie).

METHODOLOGIE

In deze bijdrage worden op basis van dossieranalyses de beslissingspraktijken van de strafuitvoeringsrechtbanken besproken. In de periode oktober 2015 – februari 2017 werden op alle strafuitvoeringsrechtbanken in België kwalitatieve dossieranalyses uitgevoerd. Voor elke strafuitvoeringsrechtbank werd eerst een overzicht opgesteld van alle in 2014 genomen beslissingen tot herroeping, herziening of niet-herroeping van de eerder beschreven strafuitvoeringsmodaliteiten. **Tabel 1** geeft zo een zicht op alle door de Belgische strafuitvoeringsrechtbank genomen beslissingen in herroepingsprocedures in 2014.

Tabel 1: Overzicht van alle in herroepingsprocedures genomen beslissingen door Belgische strafuitvoeringsrechtbanken per strafuitvoeringsmodaliteit in 2014⁵

	VI	ET	BD	Totaal	Percentage
Herroeping	281	136	40	457	59,5%
Herziening	57	22	10	89	11,6%
Niet-herroeping/herziening	148	55	19	222	28,9%
Totaal	486	213	69	768	100%

4 Het openbaar ministerie kan, in de gevallen waarin herroeping wettelijk mogelijk is, ook tot een voorlopige aanhouding overgaan, waarna er een procedure tot schorsing van de strafuitvoeringsmodaliteit voor de strafuitvoeringsrechtbank wordt opgestart (art. 70 Wet Externe Rechtspositie). Deze procedure valt buiten het bestek van deze bijdrage.

5 Dit overzicht werd opgesteld op basis van het raadplegen van de lokale database van elke strafuitvoeringsrechtbank en is dus afhankelijk van de betrouwbaarheid van de door de griffies gebruikte coderingen. Een beperkte foutenmarge moet daarom in rekening worden gebracht. Zo werd in één strafuitvoeringsrechtbank bijvoorbeeld vastgesteld dat de code 'herziening' ook gebruikt werd voor een aanpassing van de voorwaarden op verzoek van de veroordeelde. Juridisch is dit echter geen herziening. Aangezien het praktisch niet haalbaar was om elk dossier te controleren en zo alle fouten aan te passen, zit er vermoedelijk beperkte ruis op de aantallen.

Op basis van een lijst met alle beslissingen werd op het niveau van elke strafuitvoeringsrechtbank een (disproportioneel) gestratificeerde steekproef getrokken, zodat voor alle mogelijke beslissingsuitkomsten voldoende dossiers konden worden bestudeerd. Het totale aantal beslissingen voor bepaalde categorieën op het niveau van een afzonderlijke strafuitvoeringsrechtbank (bv. herziening beperkte detentie op de strafuitvoeringsrechtbank van Gent) kon immers beperkt zijn ($N < 5$). In tabel 2 wordt het overzicht van het totale aantal bestudeerde beslissingen per categorie weergegeven.

Tabel 2: Overzicht van het aantal bestudeerde beslissingen (steekproef/populatie) per strafuitvoeringsmodaliteit (2014)

	VI	ET	BD	Totaal
Herroeping	96/281	63/136	26/40	185/457
Herziening	30/57	14/22	5/10	49/89
Niet-herroeping/herziening	59/148	25/55	15/19	99/222
Totaal	185/486	102/213	46/69	333/768

Over alle Belgische strafuitvoeringsrechtbanken heen werd dus het volledige dossier bestudeerd voor 333 van de 768 beslissingen in een herroepingsprocedure in 2014. Wanneer er in deze dossiers vervolgbeslissingen zaten (genomen in 2015 of 2016) na een eerdere beslissing tot herziening of niet-herroeping, werden ook deze beslissingen bestudeerd. Het betroffen in totaal 40 bijkomende beslissingen bovenop de beslissingen die in tabel 2 worden weergegeven.

De dataverzameling gebeurde aan de hand van een gestructureerd registratiedocument. Daarin werd informatie verzameld over de verschillende fasen van het opvolgingstraject en werd dus ook de motivering van de strafuitvoeringsrechtbank in de verschillende vonnissen opgenomen.⁶ In deze bijdrage staat de analyse van deze motiveringen centraal met een focus op de voorwaardelijke invrijheidstelling, in het bijzonder bij de selectie van citaten. Beslissingspraktijken in het kader

⁶ In het registratiedocument werden volgende gegevens opgenomen: algemene informatie over de juridische situatie van de veroordeelde (aantal en aard van de veroordelingen, aanwezigheid slachtoffers, detentieduur, strafuitvoeringstraject, ...), procedure tot toekenning van de strafuitvoeringsmodaliteit (met inbegrip van advies van de psychosociale dienst, de directie en het openbaar ministerie), de opvolging van de strafuitvoeringsmodaliteit door de justitieassistent en de politie (verslaggeving), de aanhangigmaking door het openbaar ministerie met het oog op herroeping, en de verschillende vonnissen van de strafuitvoeringsrechtbank.

van herroepingsprocedures beperkte detentie en elektronisch toezicht verschillen echter voor de aspecten die in deze bijdrage beschreven worden, niet wezenlijk van de beslissingspraktijken in het kader van herroepingsprocedures voorwaardelijke invrijheidstelling.

GECONTROLEERDE RE-INTEGRATIE IN DE MAATSCHAPPIJ

De toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit door de strafuitvoeringsrechtbank kan beschouwd worden als een geleidelijke, begeleide en gecontroleerde terugkeer in de maatschappij. Doorheen de vonnisanalyses komt deze (met elkaar verweven) tweeledige logica – controle en re-integratie – duidelijk naar voren. De toegekende strafuitvoeringsmodaliteit wordt door de strafuitvoeringsrechtbank gezien als een nieuwe stap in het re-integratieproces van de veroordeelde. Een succesvolle re-integratie wordt daarbij verbonden aan het uitblijven van recidive en ander voorwaardenschendend gedrag, en wordt in dat opzicht dus ook in het belang van de maatschappij geëvalueerd. Begeleiding bij de re-integratie en controle van de voorwaarden worden met andere woorden gezien als twee kanten van eenzelfde medaille.

Deze tweeledige logica vertaalt zich ook in de beslissingspraktijken van de strafuitvoeringsrechtbanken in herroepingsprocedures. Het ‘foutieve’ gedrag van de veroordeelde wordt steeds beoordeeld binnen het bredere re-integratietraject dat de veroordeelde doorloopt. In wat volgt zullen we aantonen hoe verschillende aspecten in de besluitvorming van de strafuitvoeringsrechtbank tegenover elkaar worden afgewogen, waarbij steeds de mogelijkheid bestaat dat een nieuwe ‘kans’ aan de veroordeelde wordt gegeven om de re-integratie verder te zetten. Het is niet onze betrachting om op basis van onze kwalitatieve vonnisanalyses de voorspellende waarde van elk van deze factoren te onderscheiden in een eenduidig verklarend model, maar wel om de lezer een inzicht te geven in het complexe samenspel van verschillende elementen die prominent naar voren komen in de besluitvorming van de verschillende Belgische strafuitvoeringsrechtbanken en in een concreet dossier de beslissing dus mee beïnvloeden.

DE ANALYSE VAN DE (BEWEZEN) HERROEPINGSGROND

In eerste instantie zal de strafuitvoeringsrechtbank nagaan of er effectief sprake is van een wettelijke grond om tot herroeping over te gaan, zoals aangedragen door het openbaar ministerie. Formele correctheid en daarmee geassocieerde principes zoals het vermoeden van onschuld staan centraal in de Wet Externe Rechtspositie en ook in de praktijken

van de strafuitvoeringsrechtbanken (Scheirs, 2014). In dat verband moet er bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt worden tussen het bewijs dat een nieuw strafrechtelijk feit gepleegd werd enerzijds en het bewijs dat de opgelegde voorwaarden werden overtreden anderzijds. Over die eerste vraag doen de strafuitvoeringsrechtbanken geen uitspraak zolang er nog geen definitieve veroordeling (in kracht van gewijsde) is:

“[...] Ongeacht de vraag of X al dan niet strafbare feiten heeft gepleegd, blijkt dat hij in contact is geweest met veroordeelden. [...]” **[Vonnis herroeping VI – SURB 1]**

Soortgelijke motiveringen kwamen naar voren in alle dossiers waarin er vermoedens van nieuwe strafbare feiten opdoken. Slechts zelden beschikte de strafuitvoeringsrechtbank reeds over een definitieve veroordeling. Er kon bijgevolg enkel op andere gronden tot herroeping beslist worden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat een definitieve veroordeling slechts in 3,5% van de bestudeerde beslissingen de reden tot herroeping vormde (zie tabel 3).

Tabel 3: Redenen voor herroeping in de bestudeerde dossiers

Redenen voor herroeping	Absoluut cijfer	Percentage
Niet-naleving bijzondere voorwaarden	155	76,7%
Ernstig gevaar voor fysieke of psychische integriteit	4	2,0%
Niet-naleving bijzondere voorwaarden + Ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit	36	17,8%
Definitieve veroordeling	7	3,5%
Totaal	202 ⁷	100%

Strafuitvoeringsrechtbanken focussen dus eerder op de vraag of de opgelegde voorwaarden overtreden zijn en of de betrokkene een ernstig gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden vormt. Indien een schending van de voorwaarden bewezen is, wordt vervolgens de verwijtbaarheid van deze schending aan het concrete gedrag van de veroordeelde nagegaan. Wanneer iemand bijvoorbeeld na een reorganisatie zijn werk verliest of door ziekte arbeidsongeschikt

⁷ Dit cijfer omvat de 185 bestudeerde beslissingen genomen in 2014 (zie tabel 2) en 18 bestudeerde vervolgbeslissingen tot herroeping genomen in 2015 of 2016. Voor één van de beslissingen kon niet worden nagegaan wat de reden voor herroeping was, aangezien het vonnis ontbrak in dit dossier.

is, wordt het gebrek aan werk (minstens tijdelijk) niet aan het gedrag van de veroordeelde toegeschreven. Ook moet een veroordeelde volgens de strafuitvoeringsrechtbank na het verlies van werk de nodige tijd krijgen om nieuw werk te zoeken. Dit vonden we bijvoorbeeld expliciet terug in volgende motivering:

"[...] U hebt ter zitting aangevoerd dat u sedert uw vrijlating nauwelijks de tijd gehad hebt om te solliciteren, doch niettemin al enkele documenten kon voorleggen. [...] De rechtbank heeft u de kans gegeven u te herpakken en vindt dat u daarvoor ook de nodige tijd moet krijgen. Zij kan in redelijkheid geen gronden vinden om de VI te herroepen of te herzien." **[Vonnis niet-herroeping VI – SURB 2]**

Indien de schending van de voorwaarden of het ernstige gevaar voor de fysieke of psychische integriteit van derden bewezen is en volgens de strafuitvoeringsrechtbank wel verwijtbaar is aan het gedrag van de veroordeelde, wordt tot slot de ernst van de tekortkoming geanalyseerd. Het is hier dat het vermijden van recidive sterk op de voorgrond komt. Een herroeping is waarschijnlijker indien het gestelde gedrag juist die voorwaarden schendt die waren opgelegd om risicofactoren tegen te gaan die met eerder gepleegde ernstige misdrijven worden geassocieerd, zoals in onderstaand citaat:

"[...] Hij lijkt niet te beseffen dat hij opnieuw in een situatie verzeild is geraakt die gelijkenissen vertoont met de periode voorafgaand aan het levensdelict destijds. Hij aanvaardt de relatiebreuk niet, hij laat niet los en blijft doof voor de duidelijke boodschap van Mevr. X dat hun relatie over is. [...]" **[Vonnis herroeping VI – SURB 3]**

HET SOCIAAL RECLASSERINGSPLAN DAT VOORLIGT OP HET MOMENT VAN DE ZITTING

Er wordt niet steeds herroepen wanneer er een wettelijke grond tot herroeping is (zie **tabel 1**). De strafuitvoeringsrechtbank beschikt immers over beslissingsruimte om tot herziening of niet-herroeping over te gaan. Een tweede aspect dat daarom in de besluitvorming wordt betrokken is het verloop van de sociale re-integratie.

Een strafuitvoeringsmodaliteit wordt toegekend op basis van het voorliggende sociaal reclasseringsplan. De focus ligt daarin op woonst, dagbesteding (werk of opleiding) en begeleiding. Deze aspecten moeten bovendien concreet, veilig en onmiddellijk uitvoerbaar zijn (Scheirs, 2014). Merk ook hier op hoe de reclassering verbonden wordt met recidivepreventie.

Bij een herroepingsprocedure wordt, op het moment van de zitting, het (eventueel gewijzigde) reclasseringsplan opnieuw beoordeeld. Opnieuw blijken woonst, dagbesteding en begeleiding cruciale aspecten voor het laten voortduren van een strafuitvoeringsmodaliteit:

“[...] De veroordeelde verklaart het opzet van deze gunstmaatregel te begrijpen en veel meer respect te hebben voor de afspraken met zijn justitieassistent. Hij is met een opleiding gestart. Hij staat in contact met het centrum voor geestelijke gezondheidszorg. Hij heeft stappen ondernomen om huisvesting binnen zijn financiële middelen te vinden. De schuldbemiddeling moet nog worden uitgewerkt. De veroordeelde heeft een laatste afspraak bij het OCMW van zijn gemeente. Er zijn duidelijk vorderingen op verschillende vlakken. Zijn relatie blijft een aandachtspunt. De rechtbank acht het niet noodzakelijk voor de samenleving of de sociale re-integratie van de veroordeelde om de VI in te trekken.” **[Vonnis niet-herroeping VI – SURB 4]**

“[...] Thans blijkt uit de vordering van het openbaar ministerie dat betrokkene geen vast adres meer heeft en dat hij reeds geruime tijd geen tewerkstelling en dus ook geen inkomen meer heeft. Aangezien betrokkene ter zitting niet verschijnt, beschikt de rechtbank over geen enkel element in zijn voordeel zodat zij besluit om de VI te herroepen.” **[Vonnis herroeping VI – SURB 5]**

Deze voorbeelden, waarbij de eerste zaak tot niet-herroeping en de tweede zaak tot herroeping leidde, maken de tendens duidelijk die op de verschillende strafuitvoeringsrechtbanken werd geobserveerd: hoe sterker het voorliggende reclasseringsplan op het moment van de zitting is, hoe groter de kans op herziening of niet-herroeping is. Ook in de herroepingsprocedure moet de voorliggende reclassering bovendien voldoende veilig, concreet en onmiddellijk uitvoerbaar zijn. De strafuitvoeringsrechtbank beschikt echter wel over de mogelijkheid om haar beslissing uit te stellen indien een concretisering van het reclasseringsplan in de nabije toekomst verwacht wordt. De zaak wordt dan in voortzetting geplaatst. Van deze mogelijkheid wordt regelmatig gebruikgemaakt (in 52 van de bestudeerde dossiers), doch niet altijd met succes:

“Op [datum] meldde de justitieassistent dat betrokkene volledig was hervallen in gebruik van heroïne en hij zich wou laten opnemen. De situatie thuis, waar kinderen aanwezig waren, was niet meer veilig. [...] Betrokkene verscheen ter zitting op [datum] en leek toen nog bereid om een residentiële begeleiding aan te vatten. De zaak werd in voortzetting gesteld om hem de kans te geven een opnamedatum af te wachten. Ter zitting bleef betrokkene echter afwezig waardoor de rechtbank over geen enkel element te zijner gunste beschikt, noch was ze in de gelegenheid om hem inzake zijn verdere reclasseringsintenties te bevragen. [...]” **[Vonnis herroeping VI – SURB 5]**

HET INZICHT IN DE PROBLEMATIEK EN DE HOUDING VAN DE VEROORDEELDE

Strafuitvoeringsrechtbanken zien de meeste veroordeelden als sociaal kwetsbare individuen met een duidelijke hulpbehoefte en achterliggende problematiek, die mee aan de basis van de gepleegde misdrijven lag

(Scheirs, 2014). Het re-integratieproces bestaat er vanuit deze visie dan ook hoofdzakelijk uit om deze hulpbehoeften en problematieken aan te pakken. Door in een aanzienlijk aantal dossiers niet onmiddellijk te herroepen wanneer aan een wettelijke herroepingsgrond is voldaan (zie **tabel 1**), geven de strafuitvoeringsrechtbanken impliciet aan dat ze het re-integratieproces als een proces van vallen en opstaan beschouwen, waar ook een potentiële terugval deel van uitmaakt. Soms wordt dit zelfs expliciet aangegeven, zoals in onderstaand voorbeeld:

“De rechtbank stelt vast dat u tot op heden geen enkele residentiële opname tot een goed einde wist te brengen. U blijft hervallen in druggebruik. De rechtbank neemt aan dat het overwinnen van een drugprobleem een langdurig proces is en hierbij is een herval in nieuw gebruik niet altijd uit te sluiten. [...]” **[Vonnis niet-herroeping VI – SURB 2]**

Uiteindelijk werd in het dossier niet tot herroeping overgegaan, omdat er tevens een attest werd neergelegd met een nieuwe opnamedatum in een psychiatrisch ziekenhuis (cf. reclasseringsplan).

Dit maakt duidelijk dat er concrete verwachtingen aan de veroordeelde worden gesteld. Diens houding ten aanzien van de problematiek(en) wordt daarbij door de strafuitvoeringsrechtbank in overweging genomen. Het is ten eerste belangrijk dat de veroordeelde zelf de problematiek(en) erkent, ten tweede een intrinsieke motivatie toont om deze problematiek(en) aan te pakken, en ten derde reeds een concreet, voldoende veilig en uitvoerbaar plan van aanpak heeft uitgedacht (cf. reclasseringsplan). Deze drie aspecten worden vaak met elkaar geassocieerd: het uitgangspunt is dat de veroordeelde de problematiek moet erkennen alsook risicovolle situaties en contexten moet kunnen identificeren, en deze situaties vervolgens ook moet kunnen én willen vermijden op basis van een concreet plan. Indien dit het geval is, is de kans op een verderzetting van de strafuitvoeringsmodaliteit groter:

“[...] Op de zitting geeft X toe dat hij soms niet kan weerstaan aan alcohol, dat de wilskracht hem ontbreekt. In een recent verleden greep hij opnieuw naar de fles nadat hij geconfronteerd werd met o.a. een overlijden in de familie, problemen met een collega en het feit dat hij geen nieuw contract kreeg bij [naam firma]. Hij beseft dat alcohol agressie bij hem kan opwekken en dat dit absoluut te vermijden valt. Reden waarom hij bij een eerdere huiselijke twist zelf om politietussenkomsst had verzocht. Hij blijft erbij dat hij deze keer zijn vriendin niet zou geduwd hebben. Hij heeft haar op brute wijze aan de deur gezet en ze is gevallen, zo luidt het. Hij ziet in dat dit geen aanvaardbare manier van doen is. [...]” **[Vonnis herziening VI – SURB 3]**

Een tegengestelde houding, waarbij problemen niet erkend worden en/of louter aan externe oorzaken worden toegeschreven, zet daarentegen doorgaans de deur naar een herroeping open:

"[...] De recente tussenkomst van de jeugdrechtbank vindt u maar flauwekul en u geeft toe hieraan slechts minimale medewerking te willen verlenen. [...] De door u vertoonde weerstand tegen elke vorm van begeleiding, ondersteuning en controle is een constante doorheen de maatregel. U ziet uw gedrag als reactie op het gedrag van anderen, maar dient in deze toch ook naar uw eigen functioneren te kijken. Een verderzetting van de door u tentoongespreide houding staat garant voor toekomstige problemen. [...]"

[Vonnis herroeping VI – SURB 2]

Daarnaast is het belangrijk dat de intentie om onderliggende problematieken aan te pakken intrinsiek is en zich concretiseert in acties. Het een moet in principe vergezeld gaan met het ander. Zo werd er in onderstaand dossier bijvoorbeeld een potentiële opname voorgelegd. Deze was echter niet concreet en daarenboven twijfelde de strafuitvoeringsrechtbank aan de intrinsieke motivatie van de veroordeelde:

"[...] Zijn raadsman zou contact hebben opgenomen met een opvangcentrum in [plaats]. Volgens hem zou [naam instelling] bereid zijn hem op te vangen, maar is er op dit moment geen plaats beschikbaar. Er is ook geen enkel document waaruit blijkt dat dit mogelijk zou zijn. De rechtbank stelt vast dat deze stap niet door de betrokkene persoonlijk werd ondernomen. [...]"

[Vonnis herroeping ET – SURB 6].

Zelfstandig verantwoordelijkheid opnemen wordt dus beschouwd als een voorwaarde voor re-integratie en maakt deel uit van een responsabiliserende aanpak door de strafuitvoeringsrechtbank.

DE MEDEWERKING MET DE JUSTITIEASSISTENT

De verslaggeving door de justitieassistent is een belangrijke informatiebron voor het openbaar ministerie en de strafuitvoeringsrechtbank om het verloop van de strafuitvoeringsmodaliteit te beoordelen. Dat de veroordeelde komt opdagen op afspraken met de justitieassistent wordt bijgevolg als zeer belangrijk geacht door deze actoren. Het afwezig blijven op een afspraak zonder geldige reden op te geven leidt bijna altijd tot een aanhangigmaking van de zaak voor de strafuitvoeringsrechtbank. Het is vervolgens zeer belangrijk dat op het moment van de zitting het contact met de justitieassistent hersteld is. Indien dat niet het geval is, is de kans op herroeping zeer groot.

Niet enkel het komen opdagen op afspraken is echter belangrijk. Er moet ook sprake zijn van een duidelijke, oprechte en daadwerkelijke

medewerking van de veroordeelde met de opvolging en begeleiding door de justitieassistent. Openheid in de gesprekken met de justitieassistent is daarbij cruciaal. Het mag met andere woorden niet om een ‘façade’ gaan:

“[...] De betrokkene respecteert noch de voorwaarden van de VI, noch de geest ervan, en evenmin de gemaakte afspraken. Hij manipuleert zijn begeleiding en zijn medewerking is slechts «een façade». Dit maakt de voortzetting van de VI onmogelijk en het herhalen van de voorschriften door het intrekken van de modaliteit noodzakelijk. ” [Vonnis herroeping VI - SURB 1]

Onmiddellijke openheid tegen de justitieassistent over mogelijke problemen (een proces-verbaal dat werd opgesteld, een hervat in druggebruik, problemen op het werk, etc.) kan bovendien worden gekoppeld aan de houding van de veroordeelde. Verslagen van justitieassistenten enerzijds en hetgeen zich op zitting afspeelt anderzijds vormen samen dus het materiaal op basis waarvan de strafuitvoeringsrechtbank de houding van de veroordeelde ten aanzien van het re-integratieproces tracht in te schatten.

HERROEPING ALS ONDERDEEL VAN HET RE-INTEGRATIE-TRAJECT?

Wanneer de hierboven beschreven elementen allemaal negatief blijken, zal er onvermijdelijk tot herroeping worden overgegaan. In een doorsnee dossier komen er echter zowel gunstige als ongunstige elementen naar voren, waardoor het voor de strafuitvoeringsrechtbank balanceren is tussen de herroeping enerzijds en de herziening of niet-herroeping anderzijds. Doorgaans trachten de strafuitvoeringsrechtbanken in deze gevallen, zeker wanneer het risico op nieuwe ernstige misdrijven niet hoog is, bijkomende kansen te geven aan de veroordeelde. Een discours van ‘het geven van kansen’ (Beyens & Scheirs, 2017) wordt in bijna elk dossier gehanteerd: zowel de toekenning van strafuitvoeringsmodaliteiten als de beslissingen om tot herziening of niet-herroeping over te gaan, worden door de strafuitvoeringsrechtbank als ‘kansen’ beschouwd die de veroordeelde moet grijpen. Hetzelfde geldt voor het uitstellen van de zitting. Het in voortzetting stellen van een zaak wordt bovendien beschouwd als een manier om het voorliggende reclasseringsplan en/of de intrinsieke motivatie van de veroordeelde om de re-integratie te doen slagen op korte termijn te kunnen evalueren. De voornoemde elementen komen mooi samen in onderstaand uitgebreid citaat:

“Op [datum] deed er zich opnieuw een incident voor waaruit blijkt dat het voor betrokkene kennelijk onmogelijk is zich te gedragen conform de voorwaarden en de normen binnen onze samenleving. Hij kon aan de hand van camerabeelden geïdentificeerd worden als de dader van een diefstal van een harde schijf uit een winkelketen. [...] De uitleg omtrent de ontmoeting met de ex-gedetineerden noopt tot bezorgdheid. Betrokkene laat

het voorkomen alsof hun ontmoeting louter toeval zou geweest zijn, doch dit is ongeloofwaardig. Het aan het licht komen van deze winkeldiefstal is waarschijnlijk geen toeval geweest. Hoewel de inbreuk voldoende zwaar woog om onmiddellijk over te gaan tot de herroeping van de VI wou de rechtbank hem een allerlaatste kans geven om zich te herpakken, niet uit medelijden, maar de dwingende plicht de zaken anders aan te pakken, alle ongunstige contacten te vermijden en alle voorwaarden na te leven. Binnen een termijn van vijf maanden wou de rechtbank onder meer dat hij een zinvolle dagbesteding uitwerkte die compatibel is met zijn statuut van gepensioneerde en met zijn medische situatie. Veroordeelde heeft dit duidelijke vonnis volledig naast zich neergelegd door zelfs geen aanstalten te maken om een zinvolle dagbesteding uit te werken. Deze periode van uitstel heeft geen enkel effect gehad. Het is onbegrijpelijk dat betrokkene, zijn levenslange straf indachtig, zijn weg volgens eigen inzichten verderzette. De rechtbank beseft dat dit een harde beslissing is, maar gaat niettemin over tot de herroeping van de VI, hetgeen opnieuw wordt gevorderd door het openbaar ministerie. Hij kan, zodra hij wel plannen heeft om een zinvolle dagbesteding te zoeken, ten gepaste tijde een verzoek tot BD of ET indienen.” [Vonnis herroeping VI – SURB 5]

Zelfs in (vermoedelijk mediagevoelige) dossiers waarin levenslange straffen werden opgelegd, is het dus niet zo dat er tot abrupte herroepingen wordt overgegaan. Bovendien laat de laatste zin in bovenstaand citaat nog een belangrijk kenmerk van de beslissingspraktijken van de strafuitvoeringsrechtbanken zien: een herroeping wordt in de regel niet beschouwd als een eindpunt in het re-integratietraject van een veroordeelde⁸, maar daarentegen eerder als een ‘time-out periode’:

“[...] Een time-out lijkt in dit stadium absoluut noodzakelijk; het zeer snel mislukken van de voorwaardelijke vrijlating moet zowel door de betrokkene als door de psychosociale dienst van de gevangenis geanalyseerd worden.”

[Vonnis herroeping VI – SURB 1]

Hoe lang zulke ‘bezinningsperiode’ minimaal duurt, hangt eveneens af van de motivatie en houding van de veroordeelde (binnen de wettelijke randvoorwaarden bepaald in art. 68 Wet Externe Rechtspositie). In sommige gevallen (11 van de bestudeerde beslissingen tot herroeping) kan de veroordeelde zelfs onmiddellijk een nieuw verzoek indienen:

“[...] Rekening houdende met de huidige meewerkende houding van X kan hij onmiddellijk een nieuw verzoek indienen, wat ook impliceert dat

⁸ Dossiers waarin veroordeelden maar een beperkt strafrestant moeten uitzitten na een herroeping kunnen een uitzondering op deze regel vormen, doch hoofdzakelijk omwille van praktische redenen: er is in deze dossiers te weinig tijd om een aanvraagprocedure voor een nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit te doorlopen.

hij dat best doet op een goed overwogen wijze in samenwerking met de psychosociale dienst en de hulpverlening die hem zal worden aangeboden.”

[Vonnis herroeping ET – SURB 5]

De herroeping wordt met andere woorden door de strafuitvoeringsrechtbank beschouwd als een pedagogisch middel om de veroordeelde terug op het juiste spoor te krijgen. De herroeping is dus bedoeld als overgangsfase naar een nieuwe strafuitvoeringsmodaliteit en dus een fase eerder dan het eindpunt in het re-integratietraject. Daarbij kan ook opgemerkt worden dat naarmate het einde van de straf nadert voor een veroordeelde en/of wanneer een strafuitvoeringsmodaliteit al een hele tijd positief verloopt, minder snel tot herroeping wordt overgegaan (zie ook Scheirs, 2014: 183-187). Dit betekent echter niet er geen controle meer wordt uitgeoefend of dat een herroeping in zulk geval uitgesloten is (Breuls, Scheirs & Beyens, 2017: 172).

DISCUSSIE: EEN OP RE-INTEGRATIE GERICHTE PRAKTIJK?

In deze bijdrage beschreven we de beslissingspraktijken van de strafuitvoeringsrechtbanken in het kader van herroepingsprocedures op basis van vonnisanalyses. Deze analyses maken duidelijk dat de herroepingsprocedure niet als een louter retributieve procedure ten gevolge van het overtreden van voorwaarden moet worden beschouwd, maar dat deze procedure tevens vorm krijgt binnen een op re-integratie gerichte strafuitvoeringspraktijk. In dit artikel bespreken we cruciale elementen die daarbij door de strafuitvoeringsrechtbank in rekening worden gebracht. Deze elementen staan bovendien in interactie met elkaar.

In eerste instantie is er de formeel-technische kant van de zaak: de strafuitvoeringsrechtbank gaat na of de wettelijke gronden vervuld zijn om tot herroeping over te gaan. Dit impliceert in de overgrote meerderheid van de gevallen dat de bijzondere voorwaarden geschonden werden en dat deze schending verwijtbaar is aan het gedrag van de veroordeelde. Wanneer een wettelijke grond vervuld is, wordt de ernst van het ‘foutieve’ gedrag afgewogen tegenover het re-integratietraject dat de veroordeelde doorloopt en diens motivatie en inspanningen om dit re-integratietraject succesvol verder te zetten. Deze motivatie en inspanningen moeten blijken uit een voldoende uitgebouwd reclasseringsplan op het moment van de zitting alsook uit de houding van de veroordeelde tijdens de zitting, maar ook doorheen de strafuitvoeringsmodaliteit. Om de momentopname van de zitting te overstijgen, doet de strafuitvoeringsrechtbank onder meer beroep op de verslaggeving door de justitieassistent om de houding van de veroordeelde en diens intrinsieke motivatie om de reclassering tot een goed einde te brengen te beoordelen. Gezien het belang van deze verslaggeving wordt een intensieve medewerking met de justitieassistent

bijgevolg ook erg belangrijk geacht door de strafuitvoeringsrechtbank. Indien de strafuitvoeringsrechtbank van oordeel is dat een veroordeelde 'oprecht' en 'intensief' wil meewerken aan een succesvol re-integratietraject, is zij geneigd om dit re-integratietraject verder te faciliteren. Daarbij kunnen verschillende strategieën aangewend worden, zoals het uitstellen van de zitting.

Een cruciale vraag is dan nog wat de strafuitvoeringsrechtbank als een succesvolle re-integratie beschouwt. Het is voor de strafuitvoeringsrechtbank van belang dat een veroordeelde afdoende omkaderd is (onder meer over woonst, dagbesteding en adequate begeleiding beschikt) én intrinsiek gemotiveerd is om regelovertrekend gedrag achterwege te laten. Re-integratie krijgt in dat opzicht – noodgedwongen? – een beperkte invulling in de strafuitvoerings(beslissings)praktijken (Kirkwood & McNeill, 2015; Scheirs, 2016). Re-integratie wordt in de eerste plaats opgevat vanuit het individuele perspectief van de veroordeelde, die zelf verantwoordelijk wordt gesteld voor het falen en zo nodig geresponsabiliseerd moet worden om een succesvolle terugkeer in de maatschappij te verwezenlijken. Structurele barrières in de samenleving worden wel erkend door leden van de strafuitvoeringsrechtbank,⁹ maar tegelijkertijd wordt benadrukt dat leden van de strafuitvoeringsrechtbank zelf geen invloed hebben op de arbeidsmarkt, wachtlijsten bij opvang- en behandelcentra, weigeringen van opnames van veroordeelden onder elektronisch toezicht, het gebrek aan behandelingen voor gedetineerden met een dubbele diagnose, etc. Wanneer zulke structurele barrières zich manifesteren hebben strafuitvoeringsrechtbanken weinig handvaten om daadwerkelijke re-integratie te verwezenlijken.

Uit het onderzoek bleek verder dat mislukkingen en de wijze waarop hiermee omgegaan wordt steeds een vorm van 'co-productie' en dus interactie is tussen de justitiële actoren en de justitiabelen. Om dit proces ten volle te begrijpen is bijkomend onderzoek bij de personen die in een herroepingsproces zijn betrokken noodzakelijk.

BIBLIOGRAFIE

- Bauwens, Aline, Luc Robert, en Sonja Snacken. "Conditional Release in Belgium: How Reforms Have Impacted Recall." *European Journal of Probation* 4, nr. 1 (2012): 19-33.
- Beyens, Kristel, en Veerle Scheirs. "Breach of Work Penalties and Conditional Release in Belgium." In *The Enforcement of Offender Supervision in Europe: Understanding Breach Processes*, redactie door Niamh Maguire en Miranda M. Boone, 119-33. London: Routledge, 2017.
- Breuls, Lars. "De natuurlijke rechter in strafuitvoering. FATIK sprak met Roland Cassiers, rechter in de strafuitvoeringsrechtbank van Antwerpen, over tien jaar Wet Externe Rechtspositie." *FATIK* 34, nr. 155 (2017), 17-22.
- Breuls, Lars, en Veerle Scheirs. "Recall to prison: Het opvolgen en herroepen van strafuitvoeringsmodaliteiten." In *Straffen. Een penologisch perspectief*, redactie door Kristel Beyens en Sonja Snacken, 719-35. Antwerpen: Maklu, 2017.
- Breuls, Lars, Veerle Scheirs, en Kristel Beyens. "Ludex non calculat? De bepaling van het strafrestant na herroeping van de voorwaardelijke invrijheidstelling." *Panopticon* 38, nr. 3 (2017): 162-78.
- Fitzalan, Howard F. "The Experience of Prison Recall in England and Wales." *The Howard Journal of Crime and Justice* 58, nr. 2 (2019): 180-201.
- Kirkwood, Steve, en Fergus McNeill. "Integration and reintegration: Comparing pathways to citizenship through asylum and criminal justice." *Criminology & Criminal Justice* 15, nr. 5 (2015): 511-26.
- Padfield, Nicola. "Recalling Conditionally Released Prisoners in England and Wales." *European Journal of Probation* 4, nr. 1 (2012): 34-45.
- Reitz, Kevin R. "Questioning the conventional wisdom of parole release authority." In *The Future of Imprisonment*, redactie door Michael Tonry, 199-235. New York: Oxford University Press, 2004.
- Robinson, Gwen, Fergus McNeill, en Shadd Maruna. "Punishment in Society: The Improbable Persistence of Probation and Other Community Sanctions and Measures." In *The SAGE Handbook of Punishment and Society*, redactie door Jonathan Simon en Richard Sparks, 321-40. London: SAGE, 2013.
- Scheirs, Veerle. *De strafuitvoeringsrechtbank aan het werk*. Antwerpen: Maklu, 2014.
- Scheirs, Veerle. "Doing reintegration? The quest for reintegration in Belgian sentence implementation." *European Journal of Probation* 8, nr. 2 (2016): 82-101.
- Steen, Sara, Tara Opsal, Peter Lovegrove, en Shelby McKinzey. "Putting Parolees Back in Prison: Discretion and the Parole Revocation Process." *Criminal Justice Review* 38, nr. 1 (2012): 70-93.
- Weaver, Beth, Cyrus Tata, Mary Munro, en Monica Barry. "The Failure of Recall to Prison: Early Release, Front-Door and Back-Door Sentencing and the Revolving Prison Door in Scotland." *European Journal of Probation* 4, nr. 1 (2012): 85-98.